

Тетяна Грушева

СОЦІАЛЬНА АКТИВНІСТЬ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПРОТЕСТАНТІВ

У статті аналізуються світогляд та соціальна активність пізніх протестантів (євангелістських християн-баптистів, п'ятидесятників та адвентистів сьомого дня) часів незалежної України.

Ключові слова: пізній протестантизм, державна політика, модернізаційні процеси.

Вивчення проблеми реакції віруючих-протестантів на виклики постмодерного світу має практичне значення. Дослідженням питань, що пов'язані з висвітленням сучасної історії церков та поведінки віруючих у сучасних умовах досліджують такі науковці, як-от Віктор Єленський, Вікторія Любаченко, Анатолій Колодний та інші.

Діяльність церков у пострадянському суспільстві дослідниками вагомо розглядається в ретроспективі. Упровадження в життя атеїстичної ідеології періоду радянської України перервав природній розвиток конфесій, що неминуче наклало відбиток на поведінку віруючих. Сьогодні протестанти долають недовіру до держави та повертаються до звичних протестантських цінностей. Вони, незважаючи на колишні перешкоди, демонструють традиційні протестантські пріоритети, а саме: моральну досконалість послідовників, повагу до праці, високий рівень грамотності, значиму благодійницьку діяльність та ін.

Першочергове значення в своїй діяльності сучасні віруючі надають традиційним для християн цінностям: налагодження системи релігійної освіти, філантропія (опікування дитячими будинками, лікарнями, будинками для літніх людей, робота серед в'язнів, наркоманів), місіонерська робота. Це підтверджується багатьма документами, в тому числі й статутами протестантських громад. Проаналізуємо деякі типові положення зареєстрованих статутів пізніх протестантів, що стосуються діяльності громад. У Статуті релігійної громади євангелістських християн-баптистів (с. Дніпрельстан Запорізького району) зазначено, що церкви розвивають таку діяльність: проводять богослужбові збори з проповіддю Євангелія та вивченням Біблії, створюють групи релігійної освіти для дітей та дорослих, створюють при громаді товариства (місіонерські, благодійні, виробничі, видавничі), а також благодійні заклади (притулки, інтернати, лікарні) тощо¹. У Статуті помісної Церкви християн віри євангелістської (м. Бердянськ) визначено, що до діяльності церкви належать богослужбові зібрання, траурні богослужіння, роботу в Недільних та Біблійних школах тощо².

Привабливий образ протестантів відзначали представники контролюючих держорганів. Так, у “Аналітично-інформаційних матеріалах щодо конфесій” відділу в справах національностей, міграції та релігії Запорізької обласної державної адміністрації за 2003 р. зазначено, що в “небагатій Україні” до протестантів привертає увагу нових прибічників вирішення соціальних проблем священників і прихожан, активна гуманітарна допомога³.

Позакультова діяльність (участь у політичних перегонах, економічне збагачення тощо) є для віруючих вторинного. До громадської роботи сучасні баптисти, п'ятидесятники й адвентисти сьомого дня ставляться стримано, пояснюючи свою участь необхідністю порятунку сучасної суспільної моралі церквою.

Про пристосування протестантів до сучасних умов свідчить: відмова від дистанційності “світу”, урахування багатьма лідерами об'єктивних суспільних реалій, участь у громадському та політичному житті країни, зайнятість в економічному житті тощо. Це засвідчує соціокультурні, психологічні, соціальні пошуки сучасних протестантів. Їхня зацікавленість у подіях, що пов'язані з виборчою кампанією 2004 р., демонструвала небайдужість до соціально-політичних проблем сучасності. Як і раніше, найбільш активними виявилися представники евангельських християн баптистів та п'ятидесятники. Адвентисти сьомого дня мали більш помірковану позицію.

Очевидним є прагнення різних політичних сил опертися на ці релігійні осередки. Наскільки вони вагомі, свідчать цифри офіційної статистики. За статистикою Держкомнацрелігій станом на початок 2011 року, від усієї релігійної мережі протестанти в Україні налічують майже 30 %. Серед церков протестантського напрямку найбільш чисельним є Всеукраїнський Союз об'єднань евангельських християн-баптистів — 2735 релігійних організацій, серед яких 2569 церковних громад. Наступним іде Всеукраїнський Союз Церков християн віри евангельської — п'ятидесятників, до складу якого входять 1711 релігійних організацій, з котрих — 1612 громад. Трохи менш чисельною є Церква адвентистів сьомого дня, що налічує в Україні 1074 релігійні організації та з-поміж них — 1056 громад⁴. Науковці, коментуючи чисельність громад, часто зазначають велику різницю на користь православних приходів. У зв'язку з цим вважаємо за необхідне розглянути питання чисельності віруючого населення України, використавши дослідження соціологічної служби Українського центру економічних і політичних досліджень (2006 р.). На запитання: “Чи належите Ви до якоїсь із церков, релігійних конфесій?”, — 22,0 % українців відповіли: “Ні, я не вважаю себе віруючим”; 40,5 % — “Я вважаю себе віруючою людиною, але до жодної з церков не належу”; 33,5 % — “Я вважаю себе віруючим однієї з церков, конфесій”; 4,0 % — “Важко відповісти”⁵. Протестанти, що мають фіксоване членство, мо-

жуть претендувати на тверду позицію в ніші, яку вони зайняли на релігійній мапі України, що виправдовує інтерес до них з боку політичних сил.

Сьогодні віруючі-протестанти мають власну точку зору щодо оцінки політичного життя. Яскраво позицію церкви прокоментував Михайло Паночко (Старший єпископ Церкви християн віри євангельської України): «Церква повинна вплинути на політика, щоби цей політик не брехав, не займався корупцією, щоби він не обманював людей, але служив їм. Саме це є правильний вплив! Але Церква не повинна займатися політикою, лише духовно впливати на всі прошарки суспільства та всі сфери суспільного життя, щоби вони були здоровими. Природа Церкви — оздоровлювати душу людей»⁶.

Отже, політичний нейтралітет протестантів у минулому. Віруючі не стоять осторонь національних проблем, «мирська» активність віруючих є дозволеною. Для сучасних протестантів співпраця держави й церкви стала можливою. Цей факт підтверджує й протестантська комунікація України, яка націлює віруючих на повноцінне сприйняття різних сфер буття. Більшість з віруючих позитивно ставляться до сучасних культурних надбань, якщо в них дотримані моральні норми.

У міжконфесійних взаєминах протестанти зайняли виважену позицію, яку можна схарактеризувати як нейтральну. Вона прийшла на зміну напружених відносин між домінуючою православною конфесією та новоутвореними протестантськими деномінаціями, вчення яких розглядалися лише як еретичні. На сьогодні міжконфесійний діалог в Україні є реальністю. Християнські церкви відкриті до діалогу. М. Паночко висловив формулу відносин між сучасними українськими християнами: «Відкриті католики чи православні — співпрацюємо з ними, як закриті — то не пхатимось. Просяць — йдемо, не кличуть — не нав'язуємось»⁷. Така поведінка віруючих вже стала традиційною для багатоконфесійної України. Екуменізм для більшості протестантів є не стільки заходом до об'єднання церков, а співпрацею різних конфесій.

Створені релігійні осередки мають різні форми спілкування зі світом та конкретні результати роботи. Широко відома діяльність Всеукраїнської Ради Церков, із останніх кроків якої було звернення у зв'язку з 20-річчям державної незалежності України. У ньому окреслено коло актуальних питань, що цікавлять сьогодні церкви. Серед них питання, пов'язані з удосконаленням законодавства про освіту, посилення ефективності роботи Національної експертної комісії з питань захисту суспільної моралі, впровадження в Україні інституту військового капеланства (священства), зменшення тиску на релігійні громади з боку податкових органів⁸. Цим Церква демонструє свою відкритість до можливої співпраці з державою.

Основна мета роботи Всеукраїнської Ради християнських Церков — об'єднання зусиль у вирішенні соціальних проблем у державі. Реальні кроки в цій справі демонструють правильність обраного шляху. У квітні 2005 р. з метою об'єднання зусиль задля утвердження та захисту принципів свободи совісті та віросповідання, рівності всіх релігійних організацій у своїх правах, поширення християнських цінностей і моралі було створено Раду Євангельських Протестантських Церков України (РЕПЦУ). У засіданні РЕПЦУ (травень 2011 р.) глави євангельських Церков України спільно виступили на захист моральності в суспільстві. У засіданні брали участь Л. Падун (Старший єпископ Української Християнської Євангельської Церкви), В. Нестерук (глава Всеукраїнського Союзу Об'єднань євангельських християн-баптистів), М. Паночко (Старший єпископ Церкви християн віри євангельської України), С. Дебелинський (президент Братства незалежних Церков і місії ЄХБ України); А. Гаврилюк (президент Об'єднання незалежних харизматичних християнських Церков України (Повного Євангелія)), С. Дацько (Старший єпископ, голова ради Асоціації місіонерських Церков євангельських християн України), В. Максименко (представник Союзу вільних Церков християн євангельської віри України).

В Україні існує Асоціація християн-юристів та Альянс християн-професіоналів, які на своїх конференціях розглядають також питання боротьби з корупцією, заполітизованими рішеннями українських судів, покращення суспільної моралі суспільства.

Отже, сьогодні віруючі-протестанти роблять кар'єру, беруть повноцінну участь у громадському житті країни. Ідеал протестантизму — добropорядна людина з відчуттям обов'язку, економічно незалежна. У лютому 2011 р. відбулася IV всеукраїнська Бізнес Конференція Християн Підприємців, на якій традиційно лунали заклики до дотримання абсолютної чесності та відкритості у бізнесі. На конференції пропонували використовувати всі можливі технічні засоби (сайти, соцмережі), зареєструватися на сайті Християнського Бізнес Порталу (<http://6days.com.ua/>)⁹. Такою “осучасненою” є модернізована протестантська мораль, у якій гармонійно співіснують фундаменталізм щодо інтерпретації Біблії та пристосування до вимог сучасності.

Позиція протестантів у питанні військової служби є принциповою: віруючі є пацифістами, хоча певна частина відбуває службу, вважаючи її за оброк. Про масштаби альтернативної служби свідчать дані Одеської обласної комісії у справах альтернативної (невійськової) служби. Станом на 1 серпня 2011 року в розподілі громадян, які проходять альтернативну службу за належністю до релігійних організацій, віровчення яких не допускає користування зброєю, найбільше Свідків Єгови — 8 осіб (40,0 %). До євангельських християн-

баптистів і християн віри євангельської, а також до них прирівняних за зареєстрованими статутами відноситься по 4 особи (20,0 %), християн євангельської віри — 3 особи, адвентистів сьомого дня — 1 особа (5,0 %) ¹⁰.

Протестантські ідеї про здоровий спосіб життя, заперечення абортів, азартних ігор тощо є непохитними.

При помітній модернізації та соціальній активності християнський світогляд з його традиційними цінностями є домінуючим для протестантів. Сучасні протестанти спрямовують свою діяльність на суспільні та політичні проблеми, громадське життя, участь у економічних проектах. При цьому головним завданням громадського служіння для віруючих є покращення недосконалого морального стану суспільства.

-
- 1 Державний архів Запорізької області (далі ДАЗО). — Ф.1335. — Оп.26. — Спр.55. — Арк.104-112.
  - 2 ДАЗО. — Ф.1335. — Оп.26. — Спр.55. — Арк.122-125.
  - 3 ДАЗО. — Ф.4548. — Оп.1. — Спр.150. — Арк. 6.
  - 4 Звіт про мережу церков і релігійних організацій в Україні станом на 01.01.2011 р. Режим доступу: http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=829%3A1&catid=51%3Astats&Itemid=79&lang=uk.
  - 5 Центр Разумкова. Соціологічне опитування. Чи належите Ви до якоїсь із церков, релігійних конфесій? Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=299.
  - 6 Журнал Благівісник. “Щоби претендувати на право бути голосом совісті, церква сама має бути чистою і моральною”. Інтерв'ю зі старшим єпископом Церкви ХВСУ Михайлом Паночко. Режим доступу: http://www.blag.org.ua/2zitya_tserkvi/panochko.html.
  - 7 Там само.
  - 8 Офіційний сайт Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій. Обращение Всеукраинского Совета Церквей и религиозных организаций к участникам парламентских слушаний “Состояние общественной морали в Украине”. Режим доступу: <http://www.vcsiro.org.ua/>.
  - 9 Офіційний сайт ХВЄ України. IV Бизнес конференция Христиан Предпринимателей. Режим доступу: <http://www.chve.org.ua/vidilu/bussines/80-2011-03-18-19-55-01/141-businessconf>.
  - 10 Офіційний сайт Головного Управління праці та соціального захисту населення. Відбулось засідання обласної комісії у справах альтернативної (невійськової) служби. Режим доступу: <http://gupszn.odessa.gov.ua/NewsForPrint.aspx?id=38810> — 28.09.2011.

SUMMARY

Tetyana Grusheva

SOCIAL ACTIVITY OF MODERN UKRAINIAN PROTESTANTS

The article analyzes the world view and social activity of late Protestants

(evangelical Christianth Baptists, Pentecosters and Adventists of the seventh day) of times of independent Ukraine.

Keywords: late Protestant, state policy, modernistic processes.

Ольга Павляк

УКРАЇНСЬКА ПРАВОВІРНА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА — СПАДКОЄМИЦЯ ПІДПІЛЬНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ, ЧИ СФОРМОВАНА СТРУКТУРА З МЕТОЮ ЇЇ РОЗКОЛУ

Висвітлюється історія виникнення і розвитку, основні засади діяльності на території України нового релігійного угруповання ХХІ століття — Української Правовірної Греко-Католицької церкви. Розкривається проблематичне вирішення питання спадкоємності УПГКЦ підпільної УГКЦ.

Ключові слова: секта, “догналивці”, “підгорецькі отці”, Українська Правовірна Греко-Католицька церква.

Історія виникнення, діяльності та впливу Української Правовірної Греко-Католицької церкви на греко-католицьку релігійну спільноту серед науковців на сьогодні залишається малодослідженим питанням. Про діяльність так званої УПГКЦ відомо із засобів масової інформації, які не містять наукового аналізу. Тому на сьогодні це питання є актуальним серед істориків, релігієзнавців, богословів. На увагу дослідників заслуговують видання, друквані представниками цього угруповання. Авторка використала монографію “Чотири слова з України”, а також періодичне видання “Голос Господній”. Окремий ряд джерел становлять брошури, у яких зібрані документи, що впродовж 2009-2011 рр. видавалися представниками УПГКЦ. Серед документів листи, заклики і петиції, які надсилалися до різних релігійних і державних інституцій з метою реєстрації УПГКЦ.

Метою пропонованої розвідки є показати на основі використаних джерел та дотичної до теми наукової літератури історію виникнення, структуру